

Н.А. Волкова, канд. екон. наук, доц. (ОНЕУ, Одеса)

МЕТОДИ АНАЛІЗУ ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА

В даний час досить велика кількість підприємств знаходяться в кризовому положенні. У практиці вивчення та запобігання причин неплатоспроможності фахівці пов'язують з вивченням таких предметів як антикризове управління, діагностика банкрутства та ін.

Як показує світова практика, банкрутство підприємства - це не випадкові явища, а певна закономірність в економіці розвинених країн.

Загибель значної частини фірм, а особливо новопосталих, зафіксована статистикою банкрутств у багатьох країнах. Європейські дослідники відзначають, що до кінця року доживають не більше 20-30 відсотків новопосталих фірм, а протягом п'яти років 50 відсотків припиняють свою продуктивну діяльність.

Як показує досвід західних країн, кожна фірма-банкрут зазнає невдачі по-своєму. Однак є універсальний рецепт від будь-якого виду банкрутства - проведення систематичного фінансового аналізу підприємства, це стосується і найбільш процвітаючих і швидко що розвиваються і самих звичайних фірм. Основна мета фінансового аналізу - виявити найбільш складних проблем управління підприємством в цілому і його фінансовими ресурсами зокрема.

Одним зі способів своєчасного прогнозування неплатоспроможності і низької ліквідності підприємства є експрес-діагностика банкрутства, яка характеризує систему найважливіших індикаторів оцінки банкрутства підприємства в розрізі окремих об'єктів спостереження «кризового поля».

Існує метод інтегральної оцінки загрози банкрутства – «коефіцієнт фінансування важко ліквідних активів», який використовується у зарубіжній практиці фінансового менеджменту. Імовірність банкрутства дуже низька, коли середня вартість поза оборотних активів та середня сума поточних запасів менше суми власного капіталу. Імовірність можлива, коли сума поза оборотних активів та поточних запасів менше суми власного капіталу та довгострокових банківських кредитів. Висока можливість банкрутства, коли сума поза оборотних активів та поточних запасів менше суми власного, довгострокового и короткострокового капіталу. Дуже висока можливість банкрутства, коли сума поза оборотних активів та поточних запасів більш суми власного капіталу та довгострокових, короткострокових кредитів.

Досить поширеним методом аналізу внутрішнього стану підприємства, з боку негативних факторів або перспективних можливостей для нього у зовнішньому середовищі, є SWOT-аналіз (Strength - сила, Weakness - слабкість, Opportunities- можливість, Threats - загрози). SWOT-аналіз, так само як і ряд інших методів (модель сценаріїв, модель Портера, метод SPACE), забезпечує вибір стратегії, необхідної в поточній ситуації. Перевага використання SWOT-аналізу полягає в тому, що це фактично єдиний спосіб дати початкову оцінку всієї ситуації, в якій ведеться бізнес. Шляхом SWOT-аналізу можна пояснити і охарактеризувати ті чинники діяльності господарюючого суб'єкта, які не мають кількісного обліку. На відміну від методів оцінки фінансового стану, де результати носять об'єктивний, досить точний характер, SWOT-аналіз не претендує на високу достовірність.

У сучасній практиці фінансово господарської діяльності зарубіжних фірм для оцінки ймовірності банкрутства найбільш широке застосування отримала модель Е. Альтманом «Z-рахунку», яка базується на поділі підприємств на потенційних банкрутів і не банкрутів. Індекс Альтмана виводиться з показників, які характеризують економічний потенціал підприємства і результати його роботи за попередній період. Однак в Україні дана модель не може бути застосована, так як розрахувати відношення ринкової вартості звичайних і привілейованих акцій до балансової оцінки позикового капіталу (короткострокового і довгострокового) абсолютно неможливо. Інші факторні моделі: шкала Бівіра, формула Du Pont, моделі Лиса, Тишоу, Таффлера дають вельми приблизну оцінку ступеня близькості банкрутства.

В Україні прикладом державної методики діагностики кризового стану є «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затверджені наказом Міністерства економіки. Вони передбачають ідентифікацію стану неплатоспроможності підприємства та визначають правила прийняття рішень стосовно економічних ознак фіктивного банкрутства, приховування банкрутства та доведення до банкрутства, завершення санаційних процедур. Найбільш поширеним методичним підходом до діагностики стану та загрози банкрутства є коефіцієнтний підхід, який передбачає використання певного переліку спеціальних фінансових коефіцієнтів-індикаторів стану підприємства - відносних показників, що розраховуються шляхом порівняння між собою певних абсолютних показників господарсько-фінансової діяльності.